

ԳԱՅՐԵՆԻՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ ԵՎ ՔԱՂԱՎԱԿԱՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր : — Բաժանորդագրութեան պայմանն են Գորաց և Գաւառաց համագործակցութեան ծախքն ամսական 50 դր : — Վեցամսեայն մէկ հաւորք Թափ անկէ : — Զեւեկ կը ծախուի 20 փաթեթ : — Զեւեկ և Գոր և Գաւառաց պէտք է ուղղել առ Տէր-Խմբագիր Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Մ. Նիկողոսեանցի առջարան, 316 համարաւ Եօզուր. Մարտի 1987 թիւ 5 :

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ՆԱԽԱԿԱՆՆԵՐ

— 0 —

2.

... Բարեկամ,

Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականի խնդիրը գրեթէ նոյն վիճակի մէջ է, թէև Ն. Արքայապետ թիւնն իւր հիւանդութեան պատճառով է : Կայանական Թանձախոսքը սկսել է քննել Պատրիարքական հրաժարականի անկէ առաջ պատճառներն, սակայն չը գիտցուի թէ ե՞րբ պիտի կարգադրուի այս խնդիր, թէև լուստեան անձինք կը յայտնեն որ այս շարժումը գտնէ պիտի կարգադրուի ի գահացում Ազգին : Եւ այդ կարծիքէն չեմ բարեկամ և կը վախճամ որ այս խնդիր տակաւին պիտի երկարի ի զեւեկ Ազգին որ անխնայութեան վիճակին մասնաւոր է այսօր : Ս. Պատրիարք Հայրը ձեռնմխած եղած է ազգային դարձեր : Քաղ. ժողով չկայ : միայն Կրօն. Ժողով մը անինք որ շարունակ դու մարտիկ և ազգային ընթացիկ գործերը տնօրէնելու տալու են յանձն առած է, թէև ճշմարիտը խոստովանելու համար Կրօն. Ժողովը երեսէն 15 անգամ աւելի դրամ վաճառած է հեռագրի համար : Բայց հոգի է դրած վաճառելը,

լուստեան է որ արդիւնաւոր լինի Ժողովուրդը Կրօն :

Զմիւռնիոյ գերեզմանատան մէկ մասին վրայ կառուածներ կառուցանելու տնօրէնութեան գէտ Կրօն. Ժողովը իւր բազմակողմէ կը շարունակէ : Արեւել, որ Զմիւռնիոյ Ժողովրդեան մեծամասնութեան բարեկամ չէ ծանուցեալ պատճառներով, հրատարակած էր թէ Զմիւռնիոյ հեռագրեր կը տեղան ի Պատրիարքարան բազմակողմէ Զմիւռնիոյ երկուտեմնութեան տնօրէնութեան գէտ, սակայն ևս սառն գեցի թէ ընդ ամենը երկու հեռագիր եղած է ի Պատրիարքարան, մին Պապիկ և միւր Երկուտեմնի կողմէ, որը ծանուցեալ հակառակորդը են Զմիւռնիոյ Առաջնորդին : Յեանքնք այս խնդիր ինչ կը պիտի տեսնուի :

Բաժանիոյ ազգայնաց վիճակը Կրօն. Ժողովը ուղղորդութեան նիւթ եղած է այս օրերու : Պատրիարքական Գեր. Պատրիարքին վիճակագրութեան տեղեկացույ թէ 7000 ի մաս ազգայնէր կը դառնա ի Բաժանիոյ որոշ 100 ինչ 5ը հազու կըրցած է պահել իւր մայրենի լեզուն և Հայկական եկեղեցին : Կրօն Ժողովը երկարօրէն բանակցեցաւ Գեր. Նար-Յ. Արքայապետի հետ, սակայն առջ քունակցութեան արդիւնք մը չունեցաւ, ըստ որում Խորէն Արքայապետ Բաժանիոյ Առաջնորդութեան ստանձնելու համար տարեկան առ. նուազ 30,000 փրանքի թողակ մը պահանջել է, որոյման մը որ չըլլարովին անիրաւան է : Գիտէի որ Խորէն Արքայ-

ղան մայրաքաղաքին Բուժմանական Գեներալին հետ կր բանակցելը երբեմն սոյն գումարն Բուժմանիոյ Տէրութեան կողմէ չնորոգուելու համար, սակայն այս բանակցութիւնն ալ արդիւնք մը չէ ունեցած։ Խորէն Սրբազանի նման եկեղեցական մը արժանաւայել չըսլաւարելու համար այսպիսի գումարի մը յիշատի պէտք ունի, որ եթէ չնորոգուի, Բուժմանիոյ Հայր ալ առաջնորդի երես տեսնելիք չունին։ Սակայն ճշմարտութիւնը սա է թէ՛ Խորէն Սրբազան ո՛չ Բուժմանիա երթալու նպատակ և ո՛չ Բուժմանիոյ Հայր առաջնորդ մը վայելելու բազմը պիտի ունենան։ Աւստի Կրօն. Ժողովը լաւ կընէ եթէ փոխանակ արքայապետն առաջնորդ մը ի Բուժմանիա երթալուն սպասելու, Բուժմանաբնակազգայնոց վիճակին վրայ արգահատող և անոնց կեանքը քիչ չատ ուսումնասիրող եկեղեցական մը դնել ի Բուժմանիա եթէ չուզէր որ այդ պատուական Ժողովուրդը բոլորովին օտարանայ Հայ եկեղեցիէն և օտար իշխանութեան որս լինի բոլորովին։

Կարգացի լրացրաց մէջ թէ Գեր. Մանկունի Սրբազան հրաժարեր է Կարնոյ առաջնորդութենէն։ Եթէ այս եպիսկոպոսը, որուն վրայ բաւական համարում ունիմ, Քչիի, Կէրջանի, Սղերդի և անոնց նման դաւառներու առաջնորդ ընտրուել և հրաժարեր, չպիտի մեղադրէի բնաւ, ըստ որում այդ դաւառներուն մէջ ասպարէզ չկայ դորձելու Մանկունի Սրբազանի սակայն երբ Մանկունի Սրբազան Կարնոյ նման կարեւոր դաւառի մը Առաջնորդ կընտրուի և կը հրաժարի, կը մոռնանք ինքնիրեն թէ լո՛ւս պիտի լինի հայաստանցի Ժողովուրդեան վիճակը որ կարող ու անկարող, տղէտ և անուս, բանդէտ ու անբան եկեղեցականաց ներկայութենէն իսկ չէ կարող օգտիլ, և սակայն ես միշտ կը յուսամ թէ Մանկունի Սրբազան պիտի յօժարի ընդունիլ վերջապէս զինքն ընտրող դաւառին առաջնորդութիւնն եթէ Ս. Պատրիարք Հօր և Խառն Ժողովոյ կողմէ (եթէ երբեք ունենամք) ազդու յորդոր մը լինի իրեն, եթէ ոչ պիտի պարտաւորիմ ըսել թէ «Փրկութիւն ոչ քոյ յիսրայէլի»։

Ե՛հ, բարեկամ, Հիւանդանոցն սկսաւ նիւթապէս հարուածիլ։ Պատրիարքարանի անցադրատունը որ իւր իւրաքանչիւր անցադրէ 12 զրուշ տոմսաւով 700 ոսկւոյ պատկառելի գումար մը կը հաքթայթէր Հիւանդանոցի արկղին, դորձողութիւնը դրնթէ դադրեցան մէկ շաբաթէ ի վեր, Տէրութեան վերջին կարգադրութեան պատճառաւ։ Հիւանդանոցն անպատճառ տարին 500 ոսկի վնաս ունի այսուհետեւ անցադրի երեսէն։ Հողաբարձութեան ուրիշ բան չմնար ընել եթէ ոչ զեղչել Հիւանդանոցի ծախքերը, 500 ոսկւոյ բացը դոցելու համար։

Կը լսեմ թէ մ. յարապարիս Արթուրնեքն ալ կանչուելով Թաղապետութիւն շրջանակներէն պատուէր տրուել է որ Արթուրնեքն այսուհետեւ անձնական կնիք դորձածն Չէմ ուզեր տխուր դէպքերու դուշակ լինիլ։ Սակայն այս անօրինութիւնն որ բարձրագոյն հրամանաւ է անշուշտ, կը վախճամ որ նոր հետեւանքներ պիտի ունենայ ի վնաս ազդալին առանձնաշնորհմանց։

ՅՈՒՐ

20 Նոյեմբեր 1887

Կ. Պօլիս

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Պատրիարքական Դեր. Փախանդը Հայրը անցեալ շաբաթ օր Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ներկայանալով Աղդ. Պատրիարքարանի անկերպարան վիճակը նկարագրեց և խնդրեց որ Ն. Բարձրութիւնը շնորհ ընէ փութացնել սոյն անօրինութիւնը զոր խոտադրած է եկեղեցական պատգամաւորութեան։ Մեծ-Եպարքոս Քեամիզ փաշա խոտադրաւ հարկ եղած յանձնարարութիւնն ընել Արքիի փաշայի նախադաճութեամբ կազմեալ Յանձնաժողովին որդէս զի Պատրիարքական հրաժարման տեղի ստուղ պատճառներն անմիջապէս սկսի լինել։

Կը հաւատեն մեզ թէ սոյն Յանձնաժողովը իւր տեղեկագիրը Նախարարաց Խորհրդոյ ներկայել և նախարարաց Խորհուրդն ալ զայն ընդունելով Կայսերական պալատը զրկել է ի վաւերացումն։

Կըսեն թէ Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը ազդալին խնդրոց դոհացում տալու եղանակաւ դրուած է։

Բարեկիչատակ Օտեան Էֆէնտիի փառաւոր չլրիմ մը կանգնելու համար հանգանակութիւն մը սկսել է ի Փարիզ։

Կրօն. Ժողովն յառաջիկայ նստին մէջ վերջնական անօրինութիւն մը պիտի ընէ Բուժմանիոյ ազգայնոց վիճակին դարման մը տանելու համար։ Կրտսի թէ առ այժմ սյցեւու հովիւ մը պիտի զրկուի անդ։

Արթ. Տ. Խորէն քահանայ Փէշկոփանեան Բու-

մանկոյ Ռաման քաղաքէն, ուր դացած էր դասա-
տանի պաշտօնով, մայրաքաղաքս վերադարձաւ:

Այսուսալէմի Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր-
Աթոռն եպիսկոպոս Բաշճ. Մեծ-Եղիշոյի հետ
կը բանակցի Այսուսալէմի վերադարձեալ ինչ ինչ
խնդրոց վրայ:

Խաբընդի վէճը տակաւին դադարած չէ: Գեր-
Աթոռն եպիսկոպոս կը պահանջէ որ Խաբընդի
վանուց վանահայրութիւնն իրեն յանձնուի, իսկ
կրօն. ժողովն կրօն թէ Խաբընդի վանուց վանա-
հայրը Արժ. Պատրոս վարդապետն է: Այս առ-
թիւ հեռագրեր կը փոխանակուին, սակայն խն-
դիրն վերջնական ելք մը չէ ունեցած տակաւին:

Պաշ Գալէի Առաջնորդական Տեղապահ Մո-
կացեան Արժ. Մեսրոպ վարդապետ հրաժարեր է:

Պատրիարք Առաջնորդ Գեր. Բարթողիմէոս Բ.
Արքեպիսկոպոսն և Գաւառ. ժողովոյ գլխաւին
ստորագրութեամբ գիր մը հասած է առ Ս. Պատ-
րիարք Հայոց, յորում ցաւ կը յայտնեն Ն. Սէր-
բաթումբեան հրաժարման վրայ և կը խնդրեն որ
շարունակէ իւր պաշտօնը:

Ներկայի Ս. Ներսէսի վանքը կողոպտող ա-
ւարակներէն հինգը ձերբակալուելու են տեղական
կառավարութեան ջանից շնորհիւ:

Անցադրի նոր կարգադրութեան պատճառաւ
Աղղ. Հիւանդանոցն սնտուկը 500 ոսկոյ իրական
բաց մը պէտք ունենայ այսուհետեւ:

Եկնի դաժուի եկեղեցին նորոգուած լինելով,
Պէտքը տեղի պիտի ունենայ վաղը ի ձեռն Գի-
մարտեան Գեր. Հմայեալ Սրբազան եպիսկոպոսի:

Այս իրիկուն փառաւոր ներկայացում մը պի-
տի տրուի ի վեհեկեկէր Գում դարուի Ազրատա-
ւէր ընկերութեան կողմէ: Տոմարներն գրեթէ
սպառած են չորհիւ փութալան երկրասարդաց
խմբի մը որ յանձն առած է սոյն ներկայացումն
արդիւնաւորել յօգուտ Գում դարուի և շրջակայ
թաղերու աղքատ հիւանդաց:

Աղքատին բարեբ. ընելն ամենամեծ առաքի-
նութիւնն է:

Ա. Զ. Դ.

Մեր գաւառաբնակ Աղղոյ բաժանորդներէն
կը խնդրենք յատկապէս որ հաճին իր բնակց բա-
ժանորդագրները հաւցնել առ մեզ:

Հրատարակեցաւ ՀԵՁԱԿԻ նոյեմբեր 20ի շոր-
բորդ տետրը հետեւեալ բովանդակութեամբ:

Աղղային. Կը տանի՞ն կրօն. — Օրինակելի Հաշ-
ուագէտ Հրեայ մը: — Հեռագրալուրք: — Ծաղ-
քաքաղ: — Սեւ դպիկի աւերակները:

Թ. Դ. Թ. Ա. ԿՅՈՒՓ. Ի. Ի. Ն.

ԴԱԻԱԱՅԵՆ ԱՐՁԱԳԱՆԲ

Ցանն տարի է որ լրագրաց հետ թղթակցու-
թիւնս դադարեցուցած եմ, սակայն այս օրեր ճա-
նապարհորդութեանս մէջ ձեռքս անցաւ Հայրենիդ,
նորափետուր դարդարեալ, Հայրենիդ որ բաւական
առթիւներ կապն ի կաղ շրջան մը անցունելէ ետքը,
այս անգամ Շաբաթականի վերածեալ, թէ՛ դեր-
քով և թէ՛ բովանդակութեամբ Կիկ թերթ մը
դառնալը տեսնելով ուրախացայ:

Սատանան կը թելադրէ զիս վերստին թղթակ-
ցութիւն մը բանալ Հայրենիդ հետ, Գաւառէն ու-
յաճա՛ վերնագրով, եթէ Հայրենի ալ իւր էջերէն
շաբաթական սիւնակ մը ինձ շնորհելու ժաշտու-
թիւնը չընէ:

Գում և ամէն զիս ճանցողներ գիտեն արդէն,
որ Աստուած զիս պատժած է աւել ըսելով, և ես
23 տարի է Կիկ, միշտ Կիկ Թուրքիոյ Հոյա-
բնակ գաւառները, քանի մի տարին անգամ մը
Պոլիս գալով և վերստին գաւառները վերադառ-
նալով:

Այժմ 50էն աւելի առաջնորդական վիճակ-
ներ տեսած եմ. պարտած, քնած, հասկցած եմ
աղղային գործոց ներկայ կացութիւնը, որ գրեթէ
ամէն տեղ մի և նոյնն է քիչ տարբերութեամբ,
այլ միշտ ցաւալի և արդահատանաց արժանի:

Կարծես թէ այս աղղ, երկտրական հասնե-
րով սկսած է երթալ. սակայն զէպի ուր—այդ-
հարցման պատասխանը տալ մեզ նման հասարակ
մահկանացուաց կարողութենէն վեր ըլլալով կը
թողունք զայն բաւ Կիկէն Եփէնտիներուն:

Գաղքէն ու գիւղէն, սարէն ու ձորէն առատ
տեղեկութիւններ կը խօստանամ տալ ձեզ, բայց
ո՛չ գում և ո՛չ ալ ձեր ընթերցողը սպասեն ինձ-
մէ բաւարարեալ գրութիւններ, զի գաղքական յար-
կէն բաժնուիլս 32 տարի է, և ես անգ. միայն կը
սիրէի իմ աղղայական գրութեանցս մէջէն բառեր
վերցունելով ուրիշներ զնեւ, և միշտ փոխիտել,
բաց յայտնէ ներողամիտ պիտի լինէր անշուշտ
եթէ երբէք թերութիւններ ալ տեսնէք. յիշելով
որ իմ թղթակցութիւնս կը գրուի ի նստիլ ի
տան, ի գնալ ի ճանապարհ, և այս պատճառաւ
է միայն որ թուական ալ չեմ գործածեր, զի

ինքս ալ դատաւի Հայոց նման օրս ու կիւրակէս, տօնս ու թուականս մնաւցեր եմ:

Տայիք տեղեկութիւններս ու լուրերս միշտ Աղգային են: Եւ ըստ որում աղգային դարձող մէջ չիք ինչ միտթարութեան արժանի, հետեւաբար ընթերցողներդ իմ լացէն ու կոծէն չափելով՝ եւս չեղե՛ք պիտի կոչեն դիւ, և կամ պայտաւն ու անտէն, լաւ է արեւմտ, որ ես ինքնին ընտրեմ իմ անունս, և նամակներս ստորագրեմ իմ:

Տիգրանակերտը, Բաղէշը, Ալեքը, Վանը, Կոչը անցնելով այժմ ի Խնուս կը դառնա իմ, այս քաղաքաց մէջ աղգային լազգիքը դուն ուրիշ կը տեսնուի, բայց մերթ ընդ մերթ ձեռն ընկն անցնելով և անոնց մէջ միշտ Շահպատկեանի մը խնդիր կարգաւով դիտե՛ք ինչ կրնան:

«Արդարեւ այս խնդիր անդր քան դժուար երկարեցաւ: ամէն անգամ որ Կաթողիկոս մը կընտրուի, իրար կանցնին, աղգին իբրտուքները պաշտպանելու նախանձախնդրութիւն մը կը ցուցնեն, կը սքռան կը կանչեն, ժողովաւորը իրար կանցունեն, և ապա բարձրէն եկած ճնշման իրենք ալ յարմարելով, ո՛վ դիտէ ինչ պատճառներով իրենք ալ կը համաձայնին, օտարին հրամանը կընդունին, և ինչպէս ըսէ՛ք յետոս՝ Եւս կոչայ ըսելով այս անգամ եւս ընդունել պարտքիմ կաղաքակէն և ինչպէս ըսէ՛ք յետոս՝ նման բան մ'ալ կրնան, սարգային թողլով աղգին այս առաջնակարգ իրաւանց պաշտպանութեան համար հարկ եղածն ընկնու որոշումներ ստալով՝ յանձնաժողովներ կազմելով: սակայն ոչինչ չեն ընել մինչեւ այլ Կաթողիկոս մը ընտրութեան պահը հասնի,

Յետոցի մանուկէն՝ կրտսն՝ մինչեւ դերեզմանի դուռը հասած ծերունին դիտէ և կը վիայէ թէ Վեհ. Մակարի Կաթողիկոսութիւնը աղգային ընտրութեամբ չէր, այլ ամենողորմած Զարգին կամեք միայն եղած: Ի՞նչ ըրինք. մի քանի օր խօսեցանք և վիճեցինք, և վերջապէս մեր Պատրիարքարանը՝ որ ճանկատանի հայոց Աղգային և եկեղեցական իրաւանց պաշտպանն է՝ հրամայեց որ ճանկանք զՄակար իւր Կաթողիկոս, ընցաւ գրեաց: Ինչ կրնայինք ընել, չճանչցողները բանտ կը մանկէին... Երբ կը տեսնէ մարդ պարտի մի դաքաւ որ իրաւանց բռնաբարութիւնը և Պատրիարքարանի այդ մասին ցուցած անհոգութիւնը, կը փորձուի ըսել թէ արդէն պատրաստեալ կերպեւոր մեր, թէյն կայ մէջը որոտալով ժողովուրդը վախցուցին, որպէս զի ամբողջ իրենք ուտեն:

Դատաւացիքս ալ հասկցանք՝ կրտսն՝ Կաթողիկոսական վերջին ընտրութեանց առթիւ ի գործ դրուած միջոցները՝ և կը յաւելուն՝ Վեհ. Մակարի անձին դէմ ո՛չ մեկերնիս ըսելիք չունինք, այլ ընդհակառակն ամենքնիս ալ դիտեմք և կը

վերջեմք թէ նա խոհուն, պատկառելի, ծանր անձնաւորութիւն մ'է, և Մայր Աթոռոյ եկեղեցականաց մէջ ամենէն տեղի արժանաւորը Կաթողիկոսական տատիճանին: մեր բաւժը և ըսելիքը այն է թէ Վեհ. Մակար աղգէն ընտրեալ է Սահմանադրութիւն մը հանեցին, ու սկից դառաւ ապրիքս օգտել կաթողիկոսին: սակայն ինչպէս զայն ըստ կամաց դորձած ելա՞լ մեր թշուառութիւնը կրկնապատկեցաւ, այժմ ալ եկեղեցական օրէնքները ըստ հաճոյս դորձած ելով մեր եկեղեցին ալ պիտի քակեն քանդեն:

Ինչ ըրաւ Շահպատկեան՝ կրտսն՝ Մակար Կաթողիկոս Աղգէն ընտրեալ չէ ըսաւ: Ե՛հ, թող Բեդհանուր ժողովը ըսէ թէ Աղգէն ընտրեալ է, այն ատեն մենք զիտենք զՇահպատկեան: բայց քանի որ Բեդհանուր ժողովը և ամբողջ աղգը կրտէ թէ այդ ընտրութիւն աղգային չէ, ապա ուրիմ Շահպատկեանի միտք յանցանքն է, որ ընդուն թարգման կը դնէ սրտին, և արդարեւ այս ալ փոքր յանցանք չէ այս դարս մէջ:

Երկուսն մ'ալ քանի մը անձինք եկան քովս և հարցուցին ինձ:

— Ինչո՞ւ համար դուք ի Պելիս իրար անցաւ և դատաւացի օրս ալ իմացուցիք թէ Վեհ. Մակարի Կաթողիկոսութիւնը աղգային ընտրութեամբ չէ, և ապա լուռ ու մունջ ընդունեցիք:

— Ի՞նչ կրնայինք ընել՝ պատասխանեցի՝ Խուսից կայսեր կամոյց առնել:

— Ուրիմ ինչ պիտի կրնաք ընել երբ մեր Կաթողիկոսը ընտրութեան մէջ մեր իրաւունքը կապտէ ետքը, օր մ'ալ Ռուս մարտադրիս մը ցուցնէ մեզ, այս է ձեր Կաթողիկոսը ըսելով:

Պահ մը չփոթեցայ վերջին հարցման պատասխան գտնելու, և ապա խնդիրը անուշ տեղը կտարել ուղեւորի ըսի:

— Ե՛հ, ինչ միտս ունի եղբարք, բաւական է որ մեր ճանչցած ու գիտցած մէկ եպիսկոպոսը մեզ Կաթողիկոս է ընտրել Վեհ. Զարգ:

— Հըմ, անանկ է: բայց եթէ դուք մեր ընդունելը կրնաք կապել, մենք մեր սիրտերը կըրնամք պահել: չկայ պատմութեան մէջ նմանօրինակ դեպքեր: Ինչպէս ո՞չ ատեն խեղճութեամբ վարուած է աղգը և իւր հաստատանութեամբ ճանչցուցած է օտարին թէ իրաւունք չունին մեր եկեղեցական դորձող խառնուելու, և ըմբոստ Կաթողիկոսաց թէ աղգէն չընտրուածը աղգինը չէ:

Ոչքան մեծ եղաւ ուրախութիւնս, երբ իմ ջորեպան Սիւրեն դուռը հարուածելով իմացուցին որ պատրաստուեալ օդին զովս թեամբ ճամբայ կտրելու:

Մեկեցայ, և ես ըսի ինքնիրենս. խեղճ մարդ:

դիվաներ, ս'ըքան վերդոված են իրենց նիկզեցւոյն իրաւանց բռնաբարութիւն տեսնելով, առանց գիտնալու կաթողիկոսական ընտրութեանց առթիւ եղած խաղերն ու դարձուածքներ, զորս եթէ գիտնային, Ռուսիոյ խեղճ կայսրը յանցաւոր չպիտի դատէին: Բայց ես գիտէի, լաւ գիտէի, զի ընտրութեանց տաճարն Պալիս գտնուելով, այն ինչ եղանակաւ չատուէ ներսէս Պատրիարքը կաթողիկոս կրնարուէր, Բ'րոս չիտակ ճամբուն վրայ չեմ գիտեր մ'ըլլա՞մէր թէ ստատան, ահանջիս մտանալով, ինչ է դար կաշիտաւոր, բաւ: Մակարն է կաթողիկոս, Մակար: Եթէ առանձին անհատական թեոքեցաւ ինձ այդ խօսք, բայց ետքէն Մարգարէի մի չտի յարգել ու գիշի զայդ ձայն:

Այս է ընդհանուր համարումս՝ դաւառացւոյն, զոր նկարագրեցի:

Սակայն ես ալ դաւառացւոյն նման չտա երկարեցաւ այս խնդիր կրնամ, և խանարհարար խորհուրդ կուտամ Պատրիարքարանի և Շահապաղեանի փակել զայդ միջոցէն — ինչպէս կրնան — երկուստէր զոչսորթ թիւն ընելով:

Նախ Շահապաղեան, իւր գաւառացի եղբարց նման իր գիտցածը իւր սրտին մէջ պահելով ոչոք յիշատակել Վեհ հայրապետի անուն, և Պատրիարքարանն ալ ներքե նմա, եթէ չուզէր միտորոյ ստակ պարտկուած կրնար արժարծել:

Նամակո կարնայ թղթատան յանձնէլ ետքը, սխտի երթամ Թիպան և Սյրթամար, զի այն տեղերն ալ ստատանն իւր շուէր ծակած ըլլալ ընելով, կը փախարթմ տեղեկանալ իրաց վիճակին և հաջորդել ձեզ:

ԲԱԼԻ

ԶՄԻԿՈՆԵՍ

— 0 —

Զմիս անիայէն նոյն 13 թիւով հետեւեալ տեղեկութիւններն կը հաղորդեն մեզ:

Իզմիրի ազգային գործերը ժամանակէ մը ի վեր կնդրանին քննադատութեան ենթակայ են: Այս մասին ինչ ինչ տեղեկութիւններ ստամ Ձեզ: Այս ստորեւ մեր հին երեսփոխանութիւնն լուծուելով, նոյն ընտրութիւնը կատարուեցան, որոց նրմանը երբէք պատահած չէր: Եղև և այլ կուտակցութեան վերաբերել անձինք երեսփոխան ընտրուեցան, յորս կը գտնուին Ջիւլիանիոյ բոլոր բարձր զբից տէր անձինք: Եթէ յատկապէս աշխատու էր, այսպիսի լու ընտրութիւնն մը չէր ըլլար: Բարդաշան հասարակութիւնը սիրով ողջունեց նորակազմ երեսփոխանութիւնը, որոյ մը քանի անդամք ի վերջոյ չը շարունակեցին ներկայ գտնուիլ ժողովոյ:

Նիստերուն ամենաչնչին խնդրոյ մը աքաղաղութիւն ծանօթ է ձեզ, և հակառակ կուտակցութիւն մը կազմեցին:

Օրումն խնդիրն է այժմ եկեղեցւոյ պարագայ կողմը Շահին խանի դիմացը 17 կրակակ կառուցանելու որոշումը զոր ստատարեալքն Երեսփոխանական ժողովը: Պոլսոյ ազգային լրագիրներէ տեղեկացանք թէ կեդր. վարչութեան կրօն. ժողովը ընելով այն տնօրինութիւնն բացատրութիւն տալու հանձնը է մեր Արապան Առաջնորդէն ոչ մասին, յանձնարարելով որ եթէ ստացէ է այն տնօրինութիւնն, շինութիւնն գողըն, ոտորններն չիտխաղրուին և հոգով ծածկուին: Բարեբախ վաճառականական գասէն Յովհաննէս Էֆէնտի Չարքը: Եւան այն առաջարկութիւնն բրտ. երեսփոխանական ժողովոյ որ անմիջապէս վիճարանութեան դրեւելով տրամադրութիւն ցուցայ նոյնին գործադրութեան: Երեսփոխանք մեծ կարեւորութիւն տուին այն առաջարկին և չտա օգտակար գտան, որ ստի անմիջապէս կրօն. և Բաք. ժողովոյ յղելով սկիզբն ըրին գործողութեան: Չարքեան Էֆէնտի անունն ալ էր 1/2 ին ութը տոկոսով 1000 ոսկի հայկ. միլիոն և շինութեանց եկամուտն պարտքը վճարելով, 4-5 տարի ետքը ազգին յանձնել որ 250-300 ոսկի եկամուտ պիտի բերէ: Ասոր վրայ մի քանի բարեբար անձինք Չարքեանի կը դիմեն և կը խոստանան 600 ոսկի առանց տոկոսի յանձնել այն շինութեան գործն ի գլուխ հանելու համար: Երբ այս լուրը երեսփոխանութեան հաղորդուեցաւ, ժողովն ամենայն ուրախութեամբ և շրնորհակալութեամբ ընդունեցաւ: Եթեմա՞ Լօղոֆէթ Էֆէնտի Պալիօղեան յայտարարեց թէ պատրաստ է մնացեալ գումարն եւս ինքն հայկ. միլիոն առանց տոկոսի: Անկապէս քահանայից պատան արտօնութիւն կը տրուի գործի ձեռնարկելու համար: Այդ կողմերն գտնուած հին գերեզմաններն խնամքի են, նոցա ոսկորներն հանել և նոյն եկեղեցւոյ բակը այլուր փոխադրելու արտօնութիւն կը տրուի: քահանայք սիրով կը ձեռնարկեն գործի և ննջեցելոց տէրերը հրաւրելով, ասանք եւս ամենայն սիրով կրնան ինքն քահանայից առաջարկը և նոցա հետ ոսկորներն ամբողջապէս կը փոխադրեն աղբուր, տխրալ որ դերեզմաններն լայրապէս մաքրուած են ոչոք և ոսկոր բնաւ չէ մնացած անդ: Այդ չգիտեմք թէ կրօն. ժողովն եկեղեցւոյ ս'ը օրինօք աշխտի գործ մը արդիւնէն ելած է, ոչ ապաքէն շինութիւնը կրողներուն արդիւնքովը պիտի մատակարարուին եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց, աղքատներու տնտեսներ: Ոչ ապաքէն չտա անդամ մեռելոց ոսկերտարք այլուր փոխադրուած են: ոչ ապաքէն մարտիրոսներու, նահատակներու և բարձ-

աստիճան եպիսկոպոսներու գերեզմաններն բաց-
ուած և այլուր փոխադրուած են: Եւ ոչ աղա-
քէն հոգեւոր Պօլոս Պատրիարքի օրով լուսահաղի
Աղբէրեան վարժապետի սինեքստիքն այլուր փո-
խադրուեցան: Այս անձը քահանայից սենեակնե-
րուն առջեւ թաղուած էր, բայց ետքը աշխարհ
մը կանգման առթիւ այլուր փոխադրուեցաւ:
Կեդր. Վարչութեան Կլան. Ժողովն լաւ կընէ որ
այսպիսի խնդիրներ չքրքուէ: պատճառ չկենալու
համար: Զմեռանոյ աղգային արկիւն Պատուոն որ
ուսմանն է բարեպաշտակն հաստատութեանց
պէտքերն հաշուել և Եկեղեցին որ նոյն իսկ Ժո-
ղովուրդն է, պայծառ պահելու:

Այսպէս Աւազնուրէն Տէնիկի դայած է հով-
տանան այլեւթիւթեան համար և մը քանի օրէն
քաղաքս կը վերադառնայ:

... Խմբագրապետ Տէր.

Այս անգամ տեղի ունեցած Քաղ. Ժողովոյ
բնորոշութիւնը, Աղգ. Սահմանադրութեան ողբոյն
և սկզբան և միանգամայն ճիշդ յօդուածին բա-
ցարձակապէս հակառակ լինելուն, քանիցս ան-
գամ հանրադրով բողոք բարձած էինք առ Սրբ.
բազան Պատրիարք Հայր: Հակառակ կուսակցու-
թիւն կարծելով թէ՛ նոյն բողոքագրերը Բ. Գրան
և կամ Աղգարութեան Բարձր. Նախարարին մա-
տուցած լինիմք. և այս մասին Աղգային տեսու-
թեանց մէջ, Ձեր կողմանէ բրած քննադատու-
թեանց դէմ, մեր հեղինակութիւնը հրատարակելն
զկին (ապա ուրեմն ո՞րք են... և զի. և ինչ) հարց-
մունքներ ուղղելով պատասխանի կոչուածք:

Խմբագրապետ Տէր, քանի որ իմ ստորագ-
րութեամբ բացարձակապէս յայտարարեցի թէ ոչ
իմ, և ոչ հանրագիր ստորագրող Երեսփոխան է-
փէնտիսներու ստորագրութեամբ, ոչ Ք. Դուռն
և ոչ Աղգարութեան Բարձր. Նախարարին բողո-
քագիր տրուած չէ և պատրաստ եմ ապացուցա-
նելու: Կարծեմ հարկ չէր մնար ալ եւս որ ու իցէ
կերպով լրագրական առաքելիկն մէջ իրեն հար-
ցաքննել դատաւոր մը մանրաքննին և բաղմագիմի
հարցմունքներ առ մեզ ուղղելով պատասխանի ըս-
տասելիք:

Աստի, Ձեր նոյն հարցման պատասխանելու
բնաւ ինքզինքս պարտաւոր չտեսնելով, կրկին կը
յիշեցնեմ Ձեզ իմ նախորդ յայտարարութիւնս
ինչ որ տեսած էիք հերքմագրիս մէջ:

ՄԵԼՔԱՆ ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆ

11 նոյեմբեր 1887

ի Կ. Պոլիս

Բնիկ երայրաց կը թողումը դատել թէ՛ այն նամա-
կը մեր հարցմանց պատասխան է:

Ծ. Խ.

ԳԻՏԱԿԱՆ

Անցեալ շաբթուան Գիտական յօդուածի մի մասն
սխալմամբ տպագրուած չըլլալով, Սարգիս մէջ տեղի
ունեցած գէղքին պատճառով ինք կէս մնացած էր, աղգ.
Հայ մեկըն Կէ կրկն երկրորդ սրահակի Յարգ. տպէն
անմիջապէս յետոյ պէտք է կարգաւ պատմութեան հե-
տեւեալ շաբթուայութիւնը:

«Մի ժամ յետոյ մեռալիթաղը զիս փոքր ի-
ջեցուցին. առաջին թիակ մը հողի դադարիս բա-
խելու խուլ ձայնէն բողոք մարմնս սաղսուաց ու
շարժուեց, պոռալու քաջութիւն մը ստացայ. միտ-
քիս մէջ կամ խոփելի բողոք այն միջոցները որ կա-
րող են կենացս նշոյնն ի տես հանել, հաշուել
և մէկ ճիգ ու ջանք թափել, այլ ի դուր, հո-
ղին մէջ անշարժ ու լուռ կը մնայ. և վերջապէս
ինքզինքս բողոքովն կոչմանս լուր մնալովս մէջ
չնկայ:

«Եւր ինքզինքս դատայ, գերեզմանատան մէջ
քամին ու ժողին կը սուլէր, երկինք կ'որոտար և
փայլակ մ'եկաւ լուսաւորեց գլուխս, անշուշտ
մտաւ կայծակ մ'էր ինկած, որովհետեւ երկրորդա-
կան սաստիկ ցնցում մ'ղղացի, ինձ կը թուէր թէ
մարմնոյս զգայնութիւնը վերադարձած էր:

«Բայց տասէք որ երբ ի կոյնս վերադարձայ
ի՞նչ սրտակաւոր և տխուր աւտարանի մը մասնա-
կից կը լինէն:

«Երբ առաջին Տիկէ՛ զոր ես կը սիրէի և ոչ
իմ խօսեցեալս էր, մեռելալիթաղը կաշառակերած
էր սրտէս զի իմ փոսս միջեւ հետեւեալ օրն չը
լսցնէ, սոսկալի խորհուրդներ ունէր ի դործ գնե-
լիք, կուղէր անձնաստիճանութեամբ վերջ տալով
իւր կենաց միանալ ինձ և վիճակակիցս լինիլ: Ար-
դարեւ կէս գիշերուան մօտ քայլերու ինձ մօտե-
նալու ձայն մը լսեցի... անկեալ էր...»

— «Ո՞վ իմ Աննան, դուքն, առանց քեզ Տիկ-
«Կօ չէ կարող ասելիլ, կուգայ այժմ քու մօտը
«անշնչանալ, անշուշտ Աստուած կը ներէ իմ այս
«յանցանացս և մեր հոգիները կը միացնէ» —

«Հրազնի մը պայծման ձայնը լսեցի... ինք-
զինքը պահանջ... յանկարծ Տիկէ՛ ձայն մը դուրս
թուաւ կոկորդէս, ձայնս վերադարձած էր: Գի-
շերուան խորհրդաւոր մթնոլորտն և լուսնեան
մէջ այս ձայնը գիշերն աւելի տխուր և աւելի
օտարամիտի կընէր: Գնաւիկը երկտասարդին ձեռ-
քէն խոյս տալով եկաւ դադարիս բախել:

«Առաւօտեան առաջին լուսոյն գերեզմանատան
ներն լսելով իմ ճիշերս մօտս վազեցին, և Տիկէ՛ն
վերցնելով զիս ալ դադարէս հանեցին և ծնողացս
մօտ վերադարձուցին: Իմ ներկայութեանս բրած
տխուր աղղեցութեան շատեր նուաղեցան, ու
մանք շրջապատելով զիս կը խրախուսէին, կը քա-

ջախերէնն եւ կը շրջէին, տակաւ առ տակաւ տնջի առողջ վիճակաւ վերադառնայ:

«Յարապարհ Տիէկօ, երբ աչեքն բացաւ արդէն յիմար մ'էր, եւ իմ կեանքը երկրիս վրայ ալ եւս մի միայն անոր նուիրած եմ, որովհետեւ իւր բանականութեան խանգարման միակ պատճառն ես եղայ: ո՞վ Ստաւրած իմ, քու բարեկեանդ կ'ապրուին իմ...»

Բ.

ՀՆԴԱՐՄԱՆՈՒՄ

(Ծառ. ԳԵ՝ 3263 ԲԵՆ)

Դիտութեանց Պարալորէայի սոխատողաց մին երկար ժամանակ անքուն մնալով եւ չարաչար աշխատելով սաստիկ ջղային տկարութիւն մը կունենայ, եւ ընդարմաման մէջ ինչպէս իւր ծնողաց ա՛հ ու դող աղւղեց: Ականջներէն բարձրաձայն պոռային, շարժեցին, խոյթեցին սակայն դժուարութեան ու եւ նշան չարաշխարհեց, դէմքը հան-

դարտ եւ չ'զգուեալութիւնը հազիւ նշմարելի էր եւ մարմը իւր փոքրահաս ջերմութիւնը կը պահէր, այսպէս շատ օրեր անցան...

Առաւօտ մը իւր ընկերներն եկած էին դէմքը արթնցնելու նպատակով, աննշմէ մէն խորհուրդ տուաւ որ հետեւեալ խնդիրն առաջարկուի:

«Ժիւլ... կարծեմ չըսիք ինձ թէ ի՞նչ է 2916 ին քառակուսի տրամադր...»

— Ծի, պոռաց լնացողը եւ իսկոյն արթնցաւ:

«Ժիւլ... մէկ տարուան մէջ այս հիւանդութեան մի քանի անգամներ ենթարկուեցաւ, ամենաուղիղ մէջոցներ ի գործ դրուեցան հարուածեք ու սաստիկութիւնը թեթեւցնելու համար եւ իւրօր ալ օգտուեցան: Մտաւոր աշխատութեանց դադարումը, ձեռնարկութիւնը, որան եւ ուրիշ դրական միջոցներ կատարելապէս բուժեցին դէմքը...»

Իւր արհեստին քաջահմուտ եւ դիւքայող երաժիշտ մը՝ որ դարմանալի փափուկ լսողութեամբ օժտեալ էր, երբ լսէր երգ մը եւ կամ երաժշտութիւն մը սր սխալ կը նուագէր, իսկոյն ջղախիտ

օտար դուռնութեանց վրայ. այս ատելութիւն տղիտութեան եւ կամ մոլեւանդութեան հետեւանք էր, այլ սա ճշմարիտ համոզման թէ՛ Հայ անունը Լուսաւորչի անունով միայն կրնայ պահուիլ ներկային մէջ, թէ՛ Հայաստանեայց Ս. Լուսաւորչեան տղապիտ եկեղեցին ուրիշ քրիստոնեայ եկեղեցիներէ աւելի ողբաւ, աւելի սուրբ եւ աւելի ժողովրդական է, թէ՛ Հայ կղերը՝ Պապական եւ Բողոքական կղերէն նուազ խորդալի եւ նուազ կեղծաւոր է, սա հոգւոյ խի միւսն ինքն էն յարած, Հայ կղերին հոգին վառողը Աւետարանի լոյսն ու Հայաստանի հոգին է, խի Պապական ու Բողոքական կղերին հոգին յուզողը ասիւց չլացուցիչ փայլն է. երբ այդ յոյսն — զըրամի փայլն — անհետի՝ կ'անհետի նաեւ հաւատն ու ամեն բան... Յոյն եկեղեցին խի իւր ծայրայեղ մոլեւանդութեան պատճառաւ թաղէտ ողջի տեղէն ինկած էր, վերջապէս Թաղէտ աղտ աշխարհիս վրայ երկու բանով կը սրբանար, Հայ եւ Լուսաւորչեան լինելով: աւելի կրնարք Սահակայ, Մեսրոպայ եւ Լուսաւորչի հետ դժոխք երթալ քան թէ օտար փոխանցող հետ արքայութիւն...»

Պօլոյ Հայերու վրայ իւր համոզումներն աներպատ էին. շատ ա՛գամ կըսէր. լրջութեան զուրկ են, աւելի խօսքի մարդիկ են քան գործի. ողջ աշխի մարմարաններն անդարեկարդ, վարժապետներն ուղիւս եւ անարժան մեծ մասամբ իրենց

բարձր կոչման. կօշկակար մը... վարժարանի ուղեորէն կըլլայ փոխան վկայեալ մանկավարժի, վերջեւեղ ուսուցչի... օտարամիտութիւնը սո հոսարակ ամենքի վրայ կը փայլի, ժողովուրդն ապագային իրաւունքներու եւ խնդիրներու անտարբեր, կապիտալիստ, տղիտութեան, անհատաւորութեան մէջ է թաթիւտած սո հասարակ...»

Սորա կիներ՝ գրեթէ նոյն համոզումներն զղեցած էր, սո տարբերութեամբ միայն թէ քիչ մը աւելի մոլեւանդ էր, այս ալ յանցանք մը էր, դի սոոյգ է թէ կիներ տրանցմէ աւելի կրօնավոր եւ աւելի մոլեւանդ կը լինին: Թիւ կ'աշուենք տեղում էր, սակայն տախտին իգական սեռի յոտուի թարմութիւնը կը սրահէր:

Այս եւ կիւն շախազանց կը սիրէին իրենց դուռակները, մին 7 տարեկան գեղեցիկ կըր դէմքով մաճ մ'էր, միւսն Աճ վարդի փթթիլը տեսած օրիորդ մ'էր եւ իրեն տրամանի՝ Հայկանուշ անունը կը կրէր. Ղազանի Լուսաւորչեան Հայոց դպրոցի մէջ էր տասն իւր բարձր կրթութիւնը, հայերէն լեզուի եւ գաղնակահայութեան մէջ խիտ յաջողակ էր ելած...»

Լուսնոյ նման կըր գիմաց վրայ անմեղութեան տ. ազնիւ հոգւոյ մը կնէքը կը փայլէր, խիտ դպրոցն սիրտ մ'ունենալը ներս գիմաց գծերէն կը յայտնուէր, կազմաւածքը ջղայինով եւ աշտ. յինով խոսն էր. այն սիրուն ու փոքրիկ ուղիւս սէր կը ցոլային... ձեռուոր շրթներէն նորէն

խանդարում և ատամանց կրճատում կոնսենար: Բայց ասոր փոխարէն երեւելի հանձարներու ամե- նասարսույցող կատրներէն ժիոյն հոգւով և ամենազ- դու կերպով նուազելը լսելով կը հիանար և եր- փար ու լսին յախշտակութեան մը մէջ կիյնար: Այս ծայրահեղ դիւրագրգռութեան պատճառաւ ջը- ղային և մարտադրական դործարանաց խանդարման կենթակայ եղաւ, և շատ անգամ երաժշտական յուղիչ ազդեցութեանէ մը յետոյ հիւսնդանալով անկողնոյ կը ծառայէր...

Գիշեր մը երեւելի վարդաններէ արուած մը նուագահանգէնէ տուն վերադառնալով խոր քնե- տ թեան մէջ թագուեցաւ, որ դորձածուած ձիւղոց- ներ օգուտ մը չունեցան...

Այս վիճակի 87 ժամ տեսած էր երբ իւր բը- ժիշկ-բարեկամներէն մին ուղիղեց և խորհուրդ տուաւ որ հոյն տան մէջ նուագ անուի: Թակոյն ներկայ եջողներէն թին գաղնակին առջեւ նստաւ և երկու երգիչներ եւս անոր միտնալով սկսան Ռօսինի երկանուագ (duo) մ'երգել, բայց թէ գաղնակահարը և թէ երգողներն ոչ յարմարու-

թիւն և ոչ ալ վարձառութիւն ունէին ազդու և սրտաշոյղ կերպով նուագել այդ երեւելի հանձա- րոյն գործը: Լաւ կամ վատ մի քանի տող նուա- գեցէ վերջը երկու ձայները կանգ առին գաղնա- կին ձէջդ ողն մասին վրայ ոք անվարժ անանջնէն խի կը վերադառնէին... Հիւանդը որ թին գաղն- վայր անշարժ կը մնար, իսկոյն բարկութեամբ ան- կողնոյն ձէջ վեր ցատկելով՝ որ նոյն պահուն դի- մաց վրայ ցատակ անհամբարութեան մը գծեր դիպելու սկսած էին, գայրացկաւ ձայնիւ մը գոգեց, — Բարեարտանէ՛ր... տգաւ աղեցէ՛ք այդ պէս Ռօսինիի դու իս գոգծո՛ցը...:

Եւ անմիջապէս աչերն բանալով յետու շ կրը- թուեցաւ երբ ինքզինքը շրջապատու ալ գտաւ իւր բարեկամներով:

(Երբեք չէ)

Բժ. Կ. Յ. ԳԱՆՍԵԱՆ

ՏԵՐ ԽՄԲԱԳԻՐ

ԻՐ. Յ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆԱՏԵՐ—ՍԱՀԱՅ ԵՒ ԿԱՅԻՍԵԱՆ ԱՐԴԱՆ Մ. ԱՐՏԻՍԻ

սէ՛ր կը հասէր... Իւր մէկ անգարիք սիրոց նեւս մ'էր որ հանդիպած սիրան կը գործէր, ի մի բան գիտեցիս թէ ան տխուր մ'էր, կարծես տակդ- րած կը սիրէր համար թիւն...

Բ.

ՄԻՐՈՅ ՆԵՏԷՆ ԵՐԿՈՒ ՎԻՐԱՒՈՐԵՍԷՆԵՐ

Եւ որովհետեւ ինչ որ Երկու
որ եւ ընդոյ ընդոյ ինչ որ
Եւ որ ինչ որ ընդոյ ընդոյ
որ եւ ինչ որ ընդոյ ընդոյ
Եւ ընդոյ ընդոյ ընդոյ

Վաշանի Ղազարն գաղէն ի վեր երեք ամիսներ անցան, և այդ ժամանակամիջոցի մէջ շատ բաներ տեղի ունեցան զոր մեր ընթերցողաց սրտի ներ- կայացնենք:

Վաշան իւր սովորութեան համեմատ՝ ասա- ռտները խիստ կանուխ կը գործնէր և մեծ հա- ճոյք կ'ըզար արշալոյսը գիտելէ, պատու հանն կը բանար քաղցր ու մաքուր դեփիւսը չնչելու հա- մար, իսկ երեկոյները ընդ հանրապէս ձաշէն վերջը իւր սենեակին կ'առանձնանար: և զիշերն ալ ան- կողնոյ մէջ ընկողմանած վիպ մը կամ բանաստեղ-

մերկէն օրօրացաւ որ թիւնամբ տներ, հայելի մը, և հանգիւրձները սրահիւս կրպակ մը, ահա Գ- Վաշանն սենեակի նկարադրութիւնը: անգարի մը կը բաւէր հասկնալու համար տառնոյն մը սենե- կակ գիտելը:

Վաշանի դրեթիկ օրուան շատ ժամերը այս սենեակի մէջ կ'անցնէր, շատ քիչ անգամ՝ դուրս էնէր, և միւրեղանցի բնասնիքը կը պարմանային Վաշանի այս առանձնատիւութեան վրայ, և այս ալ աւելի բանի չէին վերադրեր բայց էթի իւր աշխատանքութեան: Ծաշի ժամանակ միայն նու- րա գէտը կը տեսնէին:

Եւ այս մենակեցութեան ձգտարիտ պատճառն ի՞նչ էր... Սէ՛ր:

Այս ձգտարիտ պատճառին ոչ ոք վերահասու եղած էր, միայն ինքն գիտէր այս, բայց թիւն ազատ էր տան մէջ:

Ազատ թողնու էմիւրեղանց, չորս և խոհեմ տնձ մ'էր, թէ եւ մեծ կրթութիւն մը տուած չէր, բայց բաւական ազատ և հասուն գաղափար- ներ ունէր, շատ կը խօսէր, բայց միշտ օգուտ- կար էր իւր խօսակցութիւնը, չաւ համարուած էր թէ ողնիւ և ազդեցին կրթութիւն մը մեծամեծ օգուտներ կրնայ ընծայել ընտանիքի մը, բոտ ո- րում իւր գրտակայ կրթութեան մեծ հոգ ու խնամ կը տանէր:

Բաւին ամենապինդ նշանակութեամբ հոյ և կուտաւորչի գաւակ էր, ծառ աղբով կը նայէր